

**PRAVNI FAKULTET
SVEUČILIŠTE U SPLITU**

**ZBORNİK RADOVA VII. MEĐUNARODNOG
SAVJETOVANJA**

**„AKTUALNOSTI GRAĐANSKOG PROCESNOG
PRAVA – NACIONALNA I USPOREDNA
PRAVNOTEORIJSKA I PRAKTIČNA
DOSTIGNUĆA“**

23. i 24. rujna 2021. godine

Zbornik radova VII. međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“

Nakladnik
Sveučilište u Splitu
Pravni fakultet
Domovinskog rata 8
21000 Split

Katedra za građansko procesno pravo
Zavod za istraživanje građanskih sudskih postupaka i suradnju s pravosuđem
Zavod za suradnju s gospodarstvom i ustanovama

Zbornik radova međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“ referira se u HeinOnline bazi.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
USPLITU

UDK 347.91/.95(062)

ZBORNİK radova s VII. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava - nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća : Split, 23. i 24. rujna 2021. godine / <urednici Dinka Šago ... et al.>. - Split : Pravni fakultet, 2021.

Bibliografija. - Summaries.

ISBN 978-953-8116-37-7

1. Aktualnosti građanskog procesnog prava - nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća 2. Šago, Dinka I. Građansko procesno pravo -- Zbornici

190123024

Glavna urednica

izv. prof. dr. sc. Dinka Šago, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

Tehnička urednica

Sanja Čović – Jurčević, mag. iur., Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

Urednici izdanja

prof. dr. sc. Jozo Čizmić, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

prof. em. dr. sc. Mihajlo Dika, profesor emeritus
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

prof. dr. sc. Alan Uzelac, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

prof. dr. sc. Eduard Kunštek, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

izv. prof. dr. sc. Milijan Sesar, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

doc. dr. sc. Dejan Bodul, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

prof. dr. sc. Vesna Rijavec, Pravni fakultet Sveučilišta u Mariboru, Slovenija

prof. dr. sc. Aleš Galič, Pravni fakultet Sveučilišta u Ljubljani, Slovenija

prof. dr. sc. Tatjana Zoroska - Kamilovska, Pravni fakultet
„Justinijan Prvi“ Sveučilišta "Sv. Kiril i Metodij" Skopje, Makedonija

prof. dr. sc. Arsen Janevski, Pravni fakultet
„Justinijan Prvi“ Sveučilišta "Sv. Kiril i Metodij" Skopje, Makedonija

izv. prof. dr. sc. Vesna Lazić Smoljanić,
Pravni fakultet, Sveučilišta u Utrechtu, Nizozemska

prof. dr. sc. Regina Garcimartín Montero,
Pravni fakultet, Sveučilišta u Zaragozi, Španjolska

izv. prof. dr. sc. Alena Huseinbegović, Pravni fakultet Sveučilišta
„Džemal Bijedić“, Mostar, Bosna i Hercegovina

doc. dr. sc. Viktorija Haubrich,
Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, Bosna i Hercegovina

Recenzenti

Izv. prof. dr. sc. Suzana Kraljić, izvanredna profesorica
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mariboru

izv. prof. dr. sc. Gabrijela Mihelčić, izvanredna profesorica
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci

izv. prof. dr. sc. Slađana Aras Kramar, izvanredna profesorica
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

doc. dr. sc. Dejan Bodul, docent Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci

doc. dr. sc. Viktorija Haubrich, docentica
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru

Priprema i tisak

DES d.o.o. Split

Naklada

120 primjeraka

Ovaj Zbornik predstavlja rezultat međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“ održanog na Pravnom fakultetu u Splitu 23. i 24. rujna 2021. godine.

Kontakt

izv. prof. dr. sc. Dinka Šago e-mail: dsago@pravst.hr
aktualnosti.gpp@pravst.hr

Radni jezik: hrvatski, slovenski, makedonski

Mjesto održavanja

Pravni fakultet Split
Domovinskog rata 8, 21000 Split, Hrvatska

ZBORNİK RADOVA VII. MEĐUNARODNOG SAVJETOVANJA

„AKTUALNOSTI GRAĐANSKOG PROCESNOG PRAVA – NACIONALNA I USPOREDNA PRAVNOTEORIJSKA I PRAKTIČNA DOSTIGNUĆA“

Urednici izdanja

- izv. prof. dr. sc. Dinka Šago, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu
prof. dr. sc. Jozo Čizmić, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu
prof. em. dr. sc. Mihajlo Dika, profesor emeritus
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
prof. dr. sc. Alan Uzelac, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
prof. dr. sc. Eduard Kunštek, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci
izv. prof. dr. sc. Milijan Sesar, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu
doc. dr. sc. Dejan Bodul, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci
prof. dr. sc. Vesna Rijavec, Pravni fakultet Sveučilišta u Mariboru, Slovenija
prof. dr. sc. Aleš Galič, Pravni fakultet Sveučilišta u Ljubljani, Slovenija
prof. dr. sc. Tatjana Zoroska - Kamilovska, Pravni fakultet
„Justinijan Prvi“ Sveučilišta "Sv. Kiril i Metodij" Skopje, Makedonija
prof. dr. sc. Arsen Janevski, Pravni fakultet
„Justinijan Prvi“ Sveučilišta "Sv. Kiril i Metodij" Skopje, Makedonija
izv. prof. dr. sc. Vesna Lazić Smoljanić,
Pravni fakultet, Sveučilišta u Utrechtu, Nizozemska
prof. dr. sc. Regina Garcimartín Montero,
Pravni fakultet, Sveučilišta u Zaragozi, Španjolska
izv. prof. dr. sc. Alena Huseinbegović,
Pravni fakultet Sveučilišta „Džemal Bijedić“, Mostar, Bosna i Hercegovina
doc. dr. sc. Viktorija Haubrich,
Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, Bosna i Hercegovina
Sanja Čović – Jurčević, mag. iur., Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

Pravni fakultet

Split, 2021.

**VII. MEĐUNARODNO SAVJETOVANJE
„AKTUALNOSTI GRAĐANSKOG PROCESNOG PRAVA –
NACIONALNA I USPOREDNA PRAVNOTEORIJSKA
I PRAKTIČNA DOSTIGNUĆA“**

Datum održavanja
23. i 24. rujna 2021. godine

Organizatori

Pravni fakultet u Splitu
Katedra za građansko procesno pravo
Zavod za istraživanje građanskih sudskih postupaka i suradnju s pravosuđem
Zavod za suradnju s gospodarstvom i ustanovama

Predsjednica organizacijskog odbora

izv. dr. sc. Dinka Šago, izvanredna profesorica
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

Organizacijski odbor

- prof. em. dr. sc. Mihajlo Dika, profesor emeritus
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
- prof. dr. sc. Jozo Čizmić, redoviti profesor u trajnom zvanju
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu
- prof. dr. sc. Mirko Klarić, dekan Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu
- prof. dr. sc. Vesna Rijavec, redovita profesorica
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mariboru
- prof. dr. sc. Arsen Janevski, redoviti profesor u trajnom zvanju
Pravnog fakulteta Univerziteta u Skopju
- prof. dr. sc. Aleš Galič, redoviti profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani
- izv. prof. dr. sc. Milijan Sesar, izvanredni profesor
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu
- prof. dr. sc. Regina Garcimartín Montero, Prof. Titular de Derecho Procesal
Universidad de Zaragoza (Spain)
- izv. prof. dr. sc. Alena Huseinbegović, izvanredna profesorica
Pravnog fakulteta Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru
- doc. dr. sc. Viktorija Haubrich, docentica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru
- doc. dr. sc. Dejan Bodul, docent Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci
- Sanja Čović Jurčević, mag. Iur., asistentiva Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci

Editor in Chief

Dinka Šago, PhD, Associate Professor, Faculty of Law in Split, Croatia

Executive Editor

Sanja Čović Jurčević, assistant, Faculty of Law in Split, Croatia

Editorial Board

Jozo Čizmić, PhD, Full Professor, Faculty of Law, University of Split, Croatia

Mihajlo Dika, PhD, Professor emeritus, Faculty of Law,
University of Zagreb, Croatia

Alan Uzelac, PhD, Full Professor, Faculty of Law, University of Zagreb, Croatia

Eduard Kunštek, PhD, Full Professor, Faculty of Law,
University of Rijeka, Croatia

Milijan Sesar, PhD, Associate Professor, Faculty of Law,
University of Split, Croatia

Dejan Bodul, PhD, Assistant Professor, Faculty of Law,
University of Rijeka, Croatia

International Editorial Board

Vesna Rijavec, PhD, Full Professor, Faculty of Law,
University of Maribor, Slovenia

Aleš Galič, PhD, Full Professor, Faculty of Law,
University of Ljubljana, Slovenia

Tatjana Zoroska - Kamilovska, PhD, Full Professor, Faculty of Law
„Justinianus Primus“, University „*Sv. Kiril and Metodij*“ Skopje, Macedonia

Arsen Janevski, PhD, Full Professor, Faculty of Law
„Justinianus Primus“, University „*Sv. Kiril and Metodij*“ Skopje, Macedonia

Vesna Lazić Smoljanić, PhD, Full Professor, Utrecht
University School of Law, Netherlands

Regina Garcimartín Montero, PhD, Associate Professor,
Faculty of Law Universidad de Zaragoza, Spain

Viktorija Haubrich, PhD, Assistant professor, Faculty of Law,
University of Mostar, Federation of Bosnia and Herzegovina

**VII. INTERNATIONAL CONFERENCE
ACTUALITIES OF CIVIL PROCEDURAL LAW
„NATIONAL AND COMPARATIVE LEGAL THEORETICAL AND
PRACTICAL ACHIEVEMENTS“**

23 – 24. September 2021.

Faculty of Law, University of Split
Institute for Cooperation with the Economy and Institutions
Institute for Research of Civil Court Proceedings
and Cooperation with the Judiciary
Department of Civil Procedure Law

President of the Scientific Organizing Committee

Dinka Šago, PhD, Associate Professor, Faculty of Law,
University of Split, Croatia

Scientific Organizing Committee

Mihajlo Dika, PhD, Professor emeritus, Faculty of Law,
University of Zagreb, Croatia

Jozo Čizmić, PhD, Full Professor, Faculty of Law University of Split, Croatia

Mirko Klarić, PhD, Full Professor, Faculty of Law University of Split, Croatia

Vesna Rijavec, PhD, Full Professor, Faculty of Law,
University of Maribor, Slovenia

Arsen Janevski, PhD, Full Professor, Faculty of Law,
University of Skopje, Macedonia

Aleš Galič, PhD, Full Professor, Faculty of Law,
University of Ljubljana, Slovenia

Milijan Sesar, PhD, Associate Professor, Faculty of Law,
University of Split, Croatia

Regina Garcimartín Montero, Associate Professor, Faculty of Law,
University of Zaragoza, Spain

Alena Huseinbegović, PhD, Associate Professor, Faculty of Law, University
of „Džemal Bijedić“ Mostar, Bosnia and Hercegovina

Viktorija Haubrich, PhD, Assistant Professor, Faculty of Law,
University of Mostar, Bosnia and Hercegovina

Dejan Bodul, PhD, Assistant Professor, Faculty of Law,
University of Rijeka, Croatia

Sanja Čović Jurčević, mag. iur., Assistant, Faculty of Law,
University of Split, Croatia

**Faculty of Law
Split, 2021.**

SADRŽAJ

Prof. em. dr. sc. Mihajlo Dika

Sukob o nadležnosti i sukob o putovima pravne zaštite u građanskopravnim stvarima prema internom hrvatskom pravu 1

Prof. dr. sc. Jozo Čizmić

Prava i dužnosti svjedoka u parničnom postupku 23

Prof. dr. sc. Tatjana Zoroska Kamilovska

Izv. prof. dr. sc. Milka Rakočević

Obavezni pokušaj medijacije u parničnom postupku Sjeverne Makedonije 59

Prof. dr. Nevena Petrušić

Sankcionisanje uvreda suda u građanskim sudskim postupcima u državama sa prostora *ex* Jugoslavije 77

Izv. prof. dr. sc. Slađana Aras Kramar

Sudska zaštita u antidiskriminacijskim radnim sporovima i o mobingu: određena pitanja postupka 101

Doc. dr. sc. Dejan Bodul

Uz zakon o parničnom postupku: treba li objektivizirati postupak imenovanja/odabira vještaka od strane sudova? 129

Doc. dr. Anđelija Tasić

Postupanje suda u slučaju neurednih podnesaka - gde se završava podučavanje, a počinje kažnjavanje? 143

Mr. sc. Zrinka Tironi

Aktorska kaucija 153

Dr. sc. Lidija Vojković

Žalba kao redovni pravni lijek u parničnom postupku 175

Izv. prof. dr. sc. Loris Belanić, izv. prof. dr. sc. Gabrijele Mihelčić

Mogu li se osigurati troškovi ovrhe civilnom diobom nekretnine? 201

Katja Drnovšek, izv. prof. dr. sc. Suzana Kraljić Protipravno pridobljeni dokazi v slovenski sodni praksi	223
Ivana Jabučanin mag. iur., Ana Stojanovski mag. iur. Novele Zakona o parničnom postupku unijete sa ciljem svrsishodnijeg ostvarenja prava na suđenje u razumnom roku	251
Izv. prof. dr. sc. Viktorija Haubrich, Ernest Rechner, mag. iur. Uviđaj kao dokazno sredstvo u parničnom postupku	275
Prof. dr. sc. Edin Rizvanović, doc. dr. sc. Marija Vidić Položaj radnika prema novom Stečajnom zakonu u Federaciji Bosne i Hercegovine	303
Mr. sc. Ivan Tironi, dipl. iur. Problem definiranja nepostojeće presude.....	329
Sanja Čović Jurčević, mag. iur. Nagrada i naknada troškova zastupanja odvjetnika u parničnom postupku – usporedni prikaz hrvatskog i njemačkog zakonodavstva.....	359
Izv. prof. dr. sc. Dinka Šago, Roko Jurlina, mag. iur. Postupak pred Košarkaškim arbitražnim sudom - BAT	385
Izv. prof. dr. sc. Alena Huseinbegović Vještaci u parničnom postupku.....	421
Izv. prof. dr. sc. Marija Boban Informacijske tehnologije, nadzor i zaštita privatnosti na radnom mjestu - praksa europskog suda za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda o nadzoru radnika bez njegovog pristanka.....	447

CONTENT

Prof. em. Mihajlo Dika, Ph.D.

Conflict of jurisdiction and conflict of ways of legal protection
in civil matters according Croatian law1

Full Prof. Jozo Čizmić, Ph.D.

Rights and duties of witnesses in civil proceedings.....3

Full Prof. Tatjana Zoroska Kamilovska, Ph.D.

Assoc. Prof. Milka Rakočević, Ph.D.

Mandatory initial mediation session in macedonian litigation procedure9

Full Prof. Nevena Petrušić, Ph.D.

Sanctioning of offenses in court in civil court proceedings
in the states of ex Yugoslavia77

Assoc. Prof. Slađana Aras Kramar, Ph.D.

Judicial protection in anti-discrimination labour disputes and
of mobbing: certain procedural issues101

Asst. Prof. Dejan Bodul, Ph.D.

Concerning the law on civil procedure: should the appointment /
selection process of an expert witness by the courts be more bjectified?.....129

Asst. Prof. Anđelija Tasić, Ph.D.

Court actions in case of filing incomprehensive submissions:
where is the line between instructing and punishing?43

Mr. sc. Zrinka Tironi

Cautio pro expensis.....153

Lidija Vojković, Ph.D.

Appeal as a regular remedy in litigation175

Assoc. Prof. Loris Belanić, Ph.D.

Assoc. Prof. Gabriijela Mihelčić, Ph.D.

Is it possible to insure enforcement expenses when enforcement
is conducted through partition by sale of real property?.....201

Katja Drnovšek, mag. iur. Assoc. Prof. Suzana Kraljić, Ph.D. Illegally obtained evidence in Slovenian case law	223
Ivana Jabučanin mag. iur. Ana Stojanovski mag. iur. Amendments on Civil Procedure Law act in the scope of achieving a more beneficial right to trial within a reasonable timeframe	251
Assoc. Prof. Viktorija Haubrich, Ph.D. Ernest Rechner, mag. iur. Investigation as evidence in civil proceedings.....	275
Full Prof. Edin Rizvanović Asst. Prof. Marija Vidić, Ph.D Position of employees under the new Law on Bankruptcy in the Federation of Bosnia and Herzegovina.....	303
Mr. sc. Ivan Tironi, dipl. iur. The problem of defining a nonexistent judgment	329
Sanja Čović Jurčević, mag. iur. Award and reimbursement of the costs of representation of lawyers in civil proceedings - comparative presentation of Croatian and German legislation	359
Assoc. Prof. Dinka Šago, Ph.D. Roko Jurlina, mag.iur. The procedure before the Basketball Arbitral Tribunal - BAT.....	385
Assoc. Prof. Alena Huseinbegović, Ph.D. Experts witness in civil proceedings.....	421
Assoc. Prof. Marija Boban, Ph.D. Information technologies, supervision and protection of privacy in the workplace - the case law of the european court of protection of human rights and fundamental freedoms on the supervision of workers without their consent.....	447

Prof. dr. sc. Tatjana Zoroska Kamilovska, redovita profesorica
Pravnog fakulteta „Justinijan Prvi“
Univerziteta „Sv. Ćiril i Metodij“ u Skoplju
Izv. prof. dr. sc. Milka Rakočević, izvanredna profesorica
Pravnog fakulteta „Justinijan Prvi“
Univerziteta „Sv. Ćiril i Metodij“ u Skoplju

OBAVEZNI POKUŠAJ MEDIJACIJE U PARNIČNOM POSTUPKU SJEVERNE MAKEDONIJE

UDK: 347.925 (497.7)

Izvorni znanstveni rad

Promocija i poticanje medijacije u Republici Sjevernoj Makedoniji ide sporo i sa skromnim rezultatima. Od donošenja prvog Zakona o medijaciji 2006 godine do danas, neprestano se ulažu naponi da se mirenje oživi na domaćoj pravnoj sceni. Na normativnom planu, model medijacije pretrpio je višestruke promjene i transformacije. Izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2015 godine kao perspektivno rješenje uveden je obavezni pokušaj medijacije u trgovačkim sporovima do 1.000.000 denara. Razlozi ovog zakonodavnog poduhvata u javnosti bili su oskudno obrazloženi. Nepostojanje specifičnih pokazatelja za potrebu uvođenja obaveznog pokušaja medijacije u ovoj vrsti sporova mobiliziralo je otpor mnogih trgovinskih subjekata, ali i članova pravne struke. Mali broj komparativnih primjera i iskustava iz zemalja Europske unije, posebno turbulencije u održavanju ovog modela u nekima od njih, kao i početni organizacijski problemi njegove primjene u našoj zemlji, potaknuli su sumnje u perspektivu ovog rješenja. Čini se da je nekoliko godina nakon uvođenja obaveznog pokušaja medijacije u trgovačkim sporovima do određene vrijednosti sasvim solidno vrijeme za procjenu dosadašnjeg uspjeha ovog rješenja, ali i za prognozu dali takvo rješenje ima dugoročnih izgleda oživjeti medijaciju u našoj zemlji i stvoriti kulturu korištenja medijacije čak i kada ona nije nametnuta, tj. na čisto dobrovoljnoj osnovi.

Ključne riječi: *medijacija, parnični postupak, obavezni pokušaj medijacije*

1. UVOD

Već neko vrijeme poticanje alternativnih metoda rješavanja sporova politički je prioritet u Europskoj uniji. Stupanj njihove integracije u sustav rješavanja sporova razlikuje se od zemlje do zemlje: od potpuno marginaliziranih, preko još uvijek nekonkurentnih, do uspješno etabliranih i učinkovitih tehnika nasuprot tradicionalnom sustavu rješavanja sporova. U mnoštvu različitih alternativnih

metoda rješavanja sporova, imajući u vidu postignute rezultate i perspektive, medijacija se ističe kao sinonim za doba alternativnog rješavanja sporova.¹

Medijacija se obično definira kao postupak olakšanog dogovaranja i pregovaranja, u kojem neutralna treća strana, medijator, pomaže stranama u sporu da razumiju brige i potrebe svog protivnika i postignu zajedničko rješenje odnosno postignu sporazum koji rješava njihov spor na način prihvatljiv za obje strane.² Jedna od bitnih specifičnosti posredovanja je da stranke imaju potpunu kontrolu nad postupkom i nitko umjesto njih ne može odlučiti o načinu rješavanja njihovog spora, a ako se uspiju dogovoriti, sporazum zaključuju u zajedničkom interesu.

U smislu makedonskog Zakona o medijaciji³, medijacija se definira kao svako posredovanje, bez obzira na njegovo ime, u rješavanju spornog odnosa u postupku medijacije gdje se omogućava stranama spornog odnosa da isti riješe pregovorima, na miran način uz pomoć jednog ili više licenciranih medijatora, kako bi se postiglo obostrano prihvatljivo rješenje izraženo u obliku pismenog sporazuma.⁴ Medijacija se tretira kao neformalni fleksibilni postupak koji se temelji na načelima

¹ Alternativno rješavanje sporova (eng. *Alternative Dispute Resolution, ADR*), je terminus tehnikus za označavanje svih vansudskih neadjudikativnih metoda rješavanja sporova. Donedavno je preovladavalo stanovište da je arbitražno rješavanje sporova dio ADR tehnika, ali s obzirom da arbitražni postupak u svojoj strukturi, organizaciji i svojstvima ima više dodirnih tačaka sa sudskim postupkom nego s ADR metodama, posebno s obzirom na obavezujući karakter arbitražne odluke u odnosu na stranke, koja je po svojoj pravnoj snazi jednaka sudskoj odluci, u posljednje vrijeme se ne smatra metodom alternativnog rješavanja sporova. Jasna razlika u tom smislu napravljena je i sa Green Paper on Alternative Dispute Resolution in Civil and Commercial Law, Commission of the European Communities, Brussels, 19.04.2002, COM(2002) 196 final, gdje se napominje da su za potrebe spomenutog dokumenta „alternativne metode rješavanja sporova definirane kao vansudski postupci za rješavanje sporova koje provodi treća, neutralna strana isključujući arbitražu“ i da je „arbitraža bliža kvazisudskom postupku nego ADR-u jer arbitražne odluke zamjenjuju sudske odluke“. O sintagmi „alternativnog rješavanja sporova“ više kod T. Зороска Камиловска, Арбитражно право, Скопје 2015, стр. 2-3.

² Asistencija treće neutralne (neovisne) strane u procesu identificiranja spornih pitanja, bolje razumijevanje sporne situacije i stvaranje međusebno prihvatljivih prijedloga za rješavanje spora između dve ili više strana ključni su elementi na kojima se grade definicije posredovanja. U tom smislu, vidjeti definicije kod D. Spencer, M. Brogan, *Mediation Law and Practice*, Cambridge University Press, 2006, p. 3; J.J. Alfini, S.B. Press, J.R. Sternlight, J.B. Stulberg, *Mediation Theory and Practice*, LexisNexis, 2006; N. Alexander, *Global Trends in Mediation: Riding the Third Wave in Global Trends in Mediation*, Kluwer Law International, 2006, p. 2.

³ „Службен весник на Република Македонија“ br. 188/13, 148/15, 192/15 i 55/16, skraćeno ZM.

⁴ Čl. 3 ZM.

dobrovoljnosti⁵, ravnopravnosti i jednakosti strana⁶, neutralnosti⁷, povjerljivosti⁸, tajnosti⁹, jednakosti, efikasnosti¹⁰ i pravičnosti.¹¹

Dok se sudski postupak smatra autoritativnim, formaliziranim i orijentiranim na zahtjeve stranaka u sporu, posredovanje nudi fleksibilan i dobrovoljan pristup u kojem se mogu razmotriti svi aspekti spora bez obzira na njihov pravni značaj. Iz tih se razloga medijacija tretira kao neformalni, ekonomski održiv i ekspeditivan postupak koji se obično bira jer je brži i jeftiniji od sudskog mehanizma rješavanja sporova. Posredovanje je ekonomski isplativo i za sudionike u postupku i za državu. Ciljevi koje država želi postići institucionalizacijom postupka medijacije su kontinuirano oslobađanje sudova od velikog broja predmeta i značajno redukovanje troškova održavanja pravosudne infrastrukture kroz privatizaciju metoda rješavanja sporova.¹² U tom kontekstu, velika optovarenost sudova i potreba za ozbiljnom reformom u odnosu na pitanje troškova građanskog postupka dodatno su učvrstili ulogu alternativnih načina rješavanja sporova u sustavu pružanja pravne zaštite.¹³ S obzirom na nezavidnu situaciju u sustavima pružanja pravne zaštite u globalnim razmjerima, u posljednje vrijeme, kroz razne mehanizme i poticajne mjere, sve se više intenzivira promoviranje medijacije.

⁵ Prema ZM, postupak mirenja provodi se na temelju striktnog pismenog pristanka strana, osim u spornim odnosima, gdje je posebnim zakonom predviđeno pokretanje postupka mirenja kao uvjet za vođenje sudskog ili drugog postupka, Vidi čl. 6 st. 1 ZM.

⁶ U postupku mirenja stranke su jednake, a medijator je dužan, uvažavajući sve okolnosti spornog odnosa, pružiti im ravnopravni položaj. Strane imaju jednake mogućnosti sudjelovanja u postupku mirenja, o čemu će ih medijator obavjestiti na jasan i razumljiv način. U provođenju postupka, medijator postupa jednako sa stranama, uzimajući u obzir okolnosti slučaja. Vidi čl. 7 i 11 ZM.

⁷ U postupku mirenja medijator djeluje neutralno i nepristrano u odnosu na stranke ili sporni odnos (čl. 8 ZM).

⁸ Sve informacije proizašle iz ili u vezi s postupkom povjerljive su, osim ako se stranke pismeno ne dogovore drugačije. Sve osobe koje sudjeluju i prisustvuju postupku mirenja ili obavljaju administrativne radnje za potrebe posredovanja dužne su sve podatke, prijedloge i izjave u vezi s postupkom čuvati u tajnosti, u protivnom odgovaraju za štetu. Informacije razmijenjene tijekom postupka ne mogu se dopustiti kao dokaz u eventualnom sudskom, arbitražnom ili drugom postupku za isti ili drugi spor. Vidi čl. 9 st. 1, 2 i 3, i čl. 12 ZM.

⁹ U postupku mirenja javnost je isključena (čl. 10 st. 1 ZM).

¹⁰ Prema ZM, medijacija je ekonomičan, efikasan i brz postupak do kojeg strane imaju jednostavan i jednak pristup. Vidi čl. 13 ZM.

¹¹ U postupku medijacije zajamčeno je pravično postupanje. Medijator bi trebao poticati stranke da u potpunosti surađuju u postupku i daju informacije za pravično rješavanje spora (čl. 14 ZM).

¹² Više kod F. Stefflek, *Mediation in the European Union: An Introduction*, June 2012, p. 1-2.

¹³ A. Masood, *Implied Compulsory Mediation*, *Civil Justice Quarterly*, 2012, 31(2), p. 151.

2. MEDIJACIJA U EVROPSKOJ UNIJI

Na razini EU u kontinuitetu se poduzimaju mjere kojima se nastoji zaživjeti medijacija i ADR tehnike općenito. Do danas je usvojeno nekoliko pravnih instrumenata koji predviđaju primjenu određene metode alternativnog rješavanja sporova.¹⁴ Što se tiče medijacije kao ADR mehanizma, najvažniji instrument je Direktiva 2008/52/EC o određenim aspektima mirenja u građanskim i trgovačkim predmetima iz 2008 godine (Direktiva o mirenju) s obzirom da ona, za razliku od ostalih instrumenata, pruža opću regulaciju mirenja na razini EU. Ova se Direktiva odnosi na mirenje u prekograničnim sporovima, ali ne spriječava države članice da njene odredbe primjenjuju i u unutarnjem (domaćem) pravnom sustavu. Zbog toga, Direktiva nije samo definirala potrebne uvjete za primjenu mirenja u prekograničnim sporovima u građanskim i trgovačkim predmetima, već je i potaknula širu primjenu mirenja unutar država članica jer su mnoge od njih transponirale mjere Direktive i na unutarnje postupke mirenja.

Cilj je ove Direktive da olakša pristup alternativnom rješavanju sporova i da promiče mirno rješavanje sporova potičući upotrebu mirenja i osiguravajući uravnoteženi odnos između mirenja i sudskih postupaka.¹⁵ U smislu ove Direktive, „mirenje” znači strukturirani postupak, ma kako se nazivao ili označavao, kojim dvije ili više stranaka u sporu nastoje same, na dobrovoljnoj bazi, postići dogovor o rješavanju spora uz pomoć miritelja. Ovaj postupak mogu započeti stranke ili ga može predložiti ili narediti sud ili može biti propisan pravom države članice.¹⁶

¹⁴ Commission Recommendation 98/257/EC of 30 March 1998 on the principles applicable to the bodies responsible for out-of-court settlement of consumer disputes; Directive 98/10/EC of the European Parliament and of the Council of 26 February 1998 on the application of open network provision (ONP) to voice telephony and on universal service for telecommunications in a competitive environment; Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on a common regulatory framework for electronic communications networks and services (Framework Directive); Green Paper on Alternative Dispute Resolution in Civil and Commercial Law, Commission of the European Communities, Brussels, 19.04.2002, COM(2002) 196 final); Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters (Mediation Directive); Directive 2013/11/EU of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on alternative dispute resolution for consumer disputes and amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2009/22/EC (Directive on consumer ADR); Regulation (EU) No 524/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on online dispute resolution for consumer disputes and amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2009/22/EC (Regulation on consumer ODR), koja je komplementarni pravni dokument sa Directive on consumer ADR.

Od međunarodnih pravnih instrumenata koji važe izvan granica Europske unije, ovom prilikom treba spomenuti nekoliko preporuka Vijeća Europe: Recommendation No. R (98) 1 on family mediation (Adopted by the Committee of Ministers on 21 January 1998); Recommendation No. R (99) 19 concerning mediation in penal matters (Adopted by the Committee of Ministers on 15 September 1999); Recommendation Rec (2001) 9 on alternatives to litigation between administrative authorities and private parties (Adopted by the Committee of Ministers on 5 September 2001) и Recommendation Rec (2002)10 on mediation in civil matters (Adopted by the Committee of Ministers on 18 September 2002).

¹⁵ Čl. 1.1. Direktive o mirenju.

¹⁶ Čl. 3(a) Direktive o mirenju.

S obzirom na danu definiciju, proizlazi da Direktiva prihvaća samo postupak mirenja koji je na dobrovoljnoj osnovi. Međutim, Direktiva također propisuje da se njom ne dovodi u pitanje nacionalno zakonodavstvo prema kojem je prije ili nakon početka sudskog postupka upotreba mirenja obvezna ili je predmet poticaja ili sankcija, pod uvjetom da takvo zakonodavstvo ne sprečava stranke u ostvarivanju njihovog prava pristupa pravosudnom sustavu.¹⁷ Iz ove odredbe proizlazi da pravo EU prihvaća koncept obveznog mirenja. U tom smislu može se reći da pravo EU ne smatra koncept obveznog mirenja suprotnim čl. 6 st. 1. Europske konvencije o ljudskim pravima sve dok stranke imaju mogućnost pristupa sudu.¹⁸

U implementiranju Direktive o mirenju, s aspekta koncepata volontarističke i mandatorne medijacije, u pravni sustav država članica EU profilirana su četiri modela medijacije: potpuno dobrovoljna medijacija, dobrovoljna medijacija s poticajima i sankcijama, obvezna inicijalna sesija medijacije i potpuno obvezna medijacija.¹⁹

Model dobrovoljne medijacije zasnovan je isključivo na spontanom dogovoru strana da spor riješe mirenjem. Kod ovog modela, strane se samostalno dogovaraju da optiraju medijaciju kao tehniku rješavanja nastalog spora. Ovaj model medijacije postojao je u većini država članica EU i pre usvajanja Direktive o mirenju.

Nakon 2008. godine, većina država članica EU usvojila je model dobrovoljnog mirenja s poticajima i sankcijama kako bi potaknula strane da svoje sporove riješavaju posredovanjem. Priroda i vrsta poticaja i sankcija su različiti, ali u osnovi se sastoje od financijskih poticaja (kao što su naknada sudskih troškova ili naknada plaćenih pristojbi) i novčanih sankcija (kao što je plaćanje sudskih troškova protivnoj stranci, bez obzira ko je dobio spor ako stranka nije podnijela dokaz da je pokušala spor riješiti sporazumno prije pokretanja postupka).

Model obvezne inicijalne sesije medijacije nešto je između dobrovoljne i potpuno obvezne medijacije. Nekoliko je bitnih elemenata svojstvenih ovom modelu: osiguravanje djelotvornog početka postupka medijacije putem obvezne inicijalne sesije s mogućim sankcijama u daljnjem sudskom postupku ako stranka u dobroj vjeri ne prisustvuje ovoj početnoj sesiji; osiguravanje kvalitete postupka na takav način da se početna sesija odvija u prisustvu profesionalnog kvalificiranog/licenciranog medijatora; i pružanje mogućnosti strankama da se lako odreknu

¹⁷ Čl. 5.2. Direktive o mirenju.

¹⁸ U tom smislu i K. Radoja, *Obvezno mirenje – Osvrt na rješenja iz komparativnog i hrvatskog prava*, Pravni vjesnik, god. 31, br. 2, 2015, str. 115.

¹⁹ G. De Palo, L. D'Urso, *Achieving a Balanced Relationship between Mediation and Judicial Proceedings*, The Implementation of the Mediation Directive 29 November 2016, Compilation of in-depth Analyses, 2016, p. 11.

nastavka postupka medijacije na kraju inicijalne sesije bez dodatnih sankcija ili drugih štetnih posljedica tijekom sudskog postupka.

Model potpuno obvezne medijacije podrazumijeva da stranke moraju prisustvovati i platiti puni postupak mirenja kao preduvjet za pokretanje sudskog postupka. Obvezni karakter odnosi se na obvezu sudjelovanja u cijelom tijeku postupka mirenja, dok eventualno postizanje sporazuma za rješavanje spora ostaje uvijek na dobrovoljnoj osnovi.²⁰

U pogledu elementa obligatornosti, napravljena je distinkcija i između tzv. *opt-in* i *opt-out* modela medijacije. U tom smislu, obvezna inicijalna sesija medijacije smatra se *opt-in* modelom jer stranke prvo moraju sjesti s medijatorom, a zatim odlučiti hoće li pokrenuti redoviti postupak mirenja. S druge strane, u slučaju mandatorne medijacije s *opt-out* mogućnošću, prvi sastanak već je dio redovnog postupka mirenja, ali svaka se strana može povući iz mirenja još na samom početku postupka. Samo ako se strane dogovore, postupak se nastavlja nakon prvog sastanka.²¹

Evropski parlament je 2014 godine objavio opsežnu studiju o provedbi Direktive o mirenju s preporukama za povećanje broja mirenja na razini EU. Provedena analiza, između ostalog, pokazala je razočaravajuće podatke u pogledu zastupljenosti medijacije kao mogućeg načina rješavanja sporova. Naime, unatoč svim višestrukim benefitima, mirenje u građanskim i trgovačkim predmetima na razini EU korišteno je u manje od 1% slučajeva, što je poražavajući podatak.²² Usporedna analiza pravnih sustava 28 država članica EU, zajedno s procjenom učinaka Direktive o mirenju u odnosu na rezultate koje je producirala unutar EU, pokazala je da samo određeni stupanj prisile može generirati značajan broj postupaka mirenja. Zapravo, bitne karakteristike mirenja, koje se ističu kao njegove prednosti, poput strogog poštivanja načela povjerljivosti postupka, nepristranosti medijatora, isplativosti postupka itd., nisu generirale značajniji učinak u odnosu na povećanje razine zastupljenosti mirenja.²³

²⁰ Više o modelima mirenja s aspekta volontarističkog odnosno mandatornog karaktera mirenja vidjeti G. De Pallo, L. D'Urso, *Achieving a Balanced Relationship between Mediation and Judicial Proceedings*, The Implementation of the Mediation Directive 29 November 2016, Compilation of in-depth Analyses, 2016, p. 11-17 и G. De Pallo, *A Ten-Year-Long "EU Mediation Paradox" When an EU Directive Needs to Be More ... Directive*, Briefing requested by the JURI committee, European Parliament, 2018, p. 6-8.

²¹ G. De Pallo, *A Ten-Year-Long "EU Mediation Paradox" When an EU Directive Needs to Be More ... Directive*, Briefing requested by the JURI committee, European Parliament, 2018, p. 5.

²² *'Rebooting' the Mediation Directive: Assessing the Limited Impact of its Implementation and Proposing Measures to Increase the Number of Mediations in the EU*, Study, European Parliament, 2014, p. 162.

²³ *'Rebooting' the Mediation Directive: Assessing the Limited Impact of its Implementation and Proposing Measures to Increase the Number of Mediations in the EU*, Study, European Parliament, 2014, p. 7.

U izveštaju Evropske komisije o provedbi Direktive o mirenju objavljenom 2016 godine, notirano je da se poteškoće u funkciniranju nacionalnih sustava u odnosu na mirenje prvenstveno odnose na nedostatak „kulture“ za mirenje, nisku razinu informiranosti o mirenju i funkcionalnost mehanizama za kontrolu kvalitete rada medijatora. Državama se savjetuje da dalje promiču i potiču upotrebu medijacije na različite načine predviđene Direktivom, a posebno da potiču sudove da pozivaju stranke da svoj spor riješe medijacijom.²⁴

I dalje ostaje otvoreno pitanje treba li mirenje biti obvezno ili ne. Unutar EU još uvijek ne postoji konsenzus o uvođenju koncepta obveznog mirenja. Neki dionici vjeruju da nedostatak obveznog mirenja koči njegovo promicanje. Drugi smatraju da bi medijacija trebala biti dobrovoljna kako bi bila funkcionalna i ne bi izgubila svoju atraktivnost u odnosu na sudski postupak. Posebno je naglašena opasnost od potencijalnog ugrožavanja prava na učinkovit pravni lijek pred nadležnim sudom ako mirenje postane obavezno.²⁵ Nesporno je da veći dio stejkholdera je na liniji da se uvede određeni oblik obveznosti medijacije, pri čemu se preferira kao najodgovarajuće rješenje ublaženi oblik obligatornosti, odnosno prihvatanje tkz. *opt-out* modela medijacije.²⁶

3. MEDIJACIJA U PARNIČNOM POSTUPKU SJEVERNE MAKEDONIJE

Promocija i poticanje medijacije u Republici Sjevernoj Makedoniji ide sporo i sa skromnim rezultatima. Od donošenja prvog Zakona o medijaciji 2006 godine²⁷ do danas, neprestano se ulažu naponi da se mirenje oživi na domaćoj pravnoj sceni. Na normativnom planu, model posredovanja pretrpio je višestruke promjene i transformacije budući da su praktična iskustva u više navrata ukazivala na to da su rezultati njegove primjene u praksi minorni.

²⁴ Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee on the application of Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, Brussels, 26.8.2016, COM(2016) 542 final, p. 4, 12.

²⁵ Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee on the application of Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, Brussels, 26.8.2016, COM(2016) 542 final, p. 8.

²⁶ *'Rebooting' the Mediation Directive: Assessing the Limited Impact of its Implementation and Proposing Measures to Increase the Number of Mediations in the EU*, Study, European Parliament, 2014, p. 163-164.

²⁷ „Службен весник на Република Македонија“ br. 60/2006, 22/2007 i 114/09. Zakon je izrađen u skladu s Strategijom za reformu pravosudnog sustava 2004-2007.

Kako bi se osiguralo daljnje promicanje i razvoj medijacije i stvorio funkcionalan sustav mirenja, 2013 godine usvojen je novi Zakon o medijaciji čija su načela u potpunosti usklađena s EU direktivama o mirenju u građanskim i trgovačkim sporovima. Trenutno je u sobranijskoj proceduri donošenje potpuno novog Zakona o medijaciji, koji bi prema predlagatelju trebao unaprijediti zakonska rješenja, čime će se osigurati uvjeti za uspješnu provedbu zakona u praksi, ujednačenu primjenu zakonskih odredbi i promicanje mirenja i rezultata iz njegove primjene. Cilj Predlog Zakona o medijaciji je približavanje zemlje Evropskoj uniji, koja u pogledu rješavanja spornih i konfliktnih situacija stavlja naglasak na alternativno rješavanje sporova i medijaciju kao jednu od ADR tehnika.²⁸

U sustavu parničnog postupka, Novelom Zakona u parničnom postupku²⁹ iz 2010 godine stvorene su normativne pretpostavke za afirmaciju načela mirnog rješavanja sporova, institucionalizacijom postupka medijacije tijekom parničnog postupka, na način da je zakonodavac normirao obavezu suda, da u sporovima u kojima je mirenje dopušteno, u fazi pripreme glavne rasprave strankama pismeno ukaže da se spor može riješiti mirenjem. Unatoč nastojanjima, Novelom ZPP iz 2010 godine nije se uvela obvezna zakonska ili obvezna sudska medijacija, ali ipak bili su poduzeti određeni naponi za zaživljavanje medijacije u našoj zemlji. U skladu sa zakonskim rješenjima iz 2010 godine, u sporovima u kojima je dopuštena medijacija, sud je dužan uz poziv za pripremno ročište strankama dostaviti pisano ukazivanje da se spor može riješiti u postupku medijacije.³⁰ Stranke su dužne najkasnije na pripremnom ročištu izjasniti se slažu li se spor riješiti u postupku mirenja.³¹ I dalje su ostale nepromjenjene zakonske odredbe da, ako se stranke dogovore da spor riješe mirenjem, dolazi do prekida parničnog postupka *ex lege*, o čemu sud donosi rješenje.³² Prekid parničnog postupka u ovom slučaju traje 45 dana od dana prekida. Ako su stranke zaključile sporazum u postupku medijacije, dužne su ga dostaviti sudu u roku od osam dana od dana njegova zaključenja. Sud zakazuje ročište na kojem u zapisnik konstatuje zaključeni sporazum koji ima status sudske nagodbe ukoliko su ispunjeni zakonski uvjeti za sklapanje sudske

²⁸ Vidjeti Predlog-Zakon o medijaciji, juli 2019 godine. Donošenje novog Zakona o medijaciji u skladu je s Strategijom za reformu pravosudnog sustava za razdoblje 2017-2022, gdje se kao jedan od glavnih strateških ciljeva ističe pojednostavljivanje pristupa pravdi jačanjem medijacije.

²⁹ „Службен весник на Република Македонија“ br. 79/2005, 110/2008, 83/2009, 116/2010 i 124/2015, skraćeno ZPP.

³⁰ Vidjeti čl. 59 ZIDZPP 2010.

³¹ U postupku u sporovima male vrijednosti, u kojem se ne održava pripremno ročište, stranke su dužne dati ovu izjavu najkasnije na prvom ročištu za glavnu raspravu (čl. 97 ZIDZPP 2010).

³² U čl. 60 ZIDZPP 2010 pogrešno je propisano da će sud donijeti odluku o prekidu postupka. Naime, s obzirom na to da se radi o prekidu postupka po sili zakona (*ex lege*), treba propisati da će sud rješenjem utvrditi prekid postupka.

nagodbe.³³ Ako stranke nisu uspjele riješiti spor u postupku mirenja, na zahtjev jedne od stranaka nastaviti će se parnični postupak, a ako takav zahtjev ne bude podnesen, postupak će se nastaviti nakon 45 dana od dan prekida.

U kontekstu daljnjeg promicanja mirenja, pet godina kasnije, Novelom ZPP iz 2015 godine u parnični sustav kao perspektivno rješenje uveden je obvezni pokušaj mirenja u trgovačkim sporovima do određenje vrijednosti. Novim rješenjem se predvidelo da u trgovačkim sporovima za novčana potraživanja čija vrijednost ne prelazi 1.000.000 denara (~16.500 Eura), a u kojima se postupak pokreće tužbom, stranke su dužne, prije podnošenja tužbe, pokušati riješiti spor medijacijom.³⁴ Prilikom podnošenja tužbe tužitelj je dužan dostaviti pismeni dokaz medijatora da je pokušaj rješavanja spora putem medijacije propao.³⁵ Sud će odbaciti tužbu uz koju nije priložen pisani dokaz koje je izdao medijator da je pokušaj rješavanja spora putem posredovanja propao.³⁶

Prema predviđenim novinama, pokušaj rješavanja spora putem medijacije prije pokretanja parničnog postupka smatra se procesnom pretpostavkom o kojoj ovisi dopuštenost postupka. Slijedom toga, u nedostatku dokaza da je napravljen pokušaj da se spor riješi medijacijom, sud će odbaciti tužbu.

Razlozi ovog zakonodavnog poduhvata u javnosti bili su oskudno obrazloženi. Nepostojanje specifičnih pokazatelja za potrebu uvođenja obveznog pokušaja medijacije u ovoj vrsti sporova mobiliziralo je otpor mnogih trgovinskih subjekata, ali i članova pravne struke. Mali broj komparativnih primjera i iskustava iz zemalja Europske unije, posebno turbulencije u održavanju ovog modela u nekima od njih, kao i početni organizacijski problemi njegove primjene u našoj zemlji, potaknuli su sumnje u perspektivu ovog rješenja. S aspekta samog zakonskog rješenja, brojna su se pitanja otvorila kao problematična: problematiziran je sam koncept obveznosti medijacije, nedostatak dovoljnog broja kvalificiranih medijatora koji bi se spravili s povećanim prilivom predmeta; normiranje obveznog pokušaja medijacije samo za određenu vrstu sporova i do određene vrijednosti; veći troškovi za stranke ako pokušaj ne uspije; ograničenje prava na pristup sudu, itd.

³³ Čl. 73 ZIDZPP 2010 kojim se dopunjava čl. 308 ZPP 2005.

³⁴ Čl. 47 ZIDZPP 2010 kojim se dopunjava čl. 461 ZPP 2005. Predmetna odredba postaje st. 2. čl. 461. ZPP-a. Ovo zakonsko rješenje temelji se na čl. 6 st. 1 ZM, gdje je predviđeno da se postupak mirenja provodi na temelju striktno pismene saglasnosti strana, osim u spornim odnosima gdje je posebnim zakonom pokretanje postupka mirenja predviđeno kao uvjet za vođenje sudskog ili drugog postupka.

³⁵ Novi st. 3 čl. 461 ZPP prema čl. 47 ZIDZPP 2015.

³⁶ Novi st. 4 čl. 461 ZPP prema čl. 47 ZIDZPP 2015.

3.1. Obvezna medijacija: oksimoron ili ne?

Pojam obvezne medijacije proturječan je sam po sebi. U postupku mirenja autonomija stranaka u pravilu je apsolutna, a dobrovoljnost i neobveznost smatraju se njenim imanentnim svojstvima.³⁷ Stoga upotreba riječi mandatna ili obvezna kada se govori o medijaciji uvijek izaziva negodovanje s obzirom na to da se čini da koncept obveznog mirenja proturječi temeljnom načelu ove ADR tehnike, a to je dobrovoljnost.³⁸ Kao metoda rješavanja sporova, medijacija podrazumijeva samoodređenje, suradnju, kreativne načine rješavanja spora uzimajući u obzir interese obje strane. Stoga svaki pokušaj nametanja formalnog i nedobrovoljnog postupka mogao bi potencijalno ugroziti *reason d'être* mirenja.³⁹ Predviđanje bilo kojeg elementa prisile u postupak mirenja proturječno je ili čak nespojivo s temeljnim načelima mirenja.⁴⁰ Međutim, s druge strane, s obzirom na to da praktična iskustva pokazuju da upravo prisutnost određenog stupnja obveznosti (prisile) daje ohrabrujuće rezultate u pogledu promicanja i korištenja medijacije, čini se da koncept obvezne medijacije ima svoje opravdanje. U tom kontekstu, u teoriji ćemo naići na razmatranja da je obavezna medijacija potrebna kao privremeno sredstvo, jer pojedinci ne koriste medijaciju na dobrovoljnoj osnovi, stoga bi im kroz ovaj koncept trebala biti pružena prilika da iskuse koristi medijacije.⁴¹

Je li koncept obvezne medijacije oksimoron? Čini se da nije. Naime, iako govorimo o nečemu obveznom, tu obveznost ne smijemo shvatiti u apsolutnom smislu, tako da će se smatrati da stranke moraju sudjelovati u postupku posredovanja, a taj postupak u konačnici da rezultira postizanjem sporazuma. Sve dok stranke imaju priliku napustiti daljnji tijek postupka i sve dok ne postoji prisila u vezi sa sklapanjem sporazuma, smatra se da je načelo dobrovoljnosti ispoštovano. Drugim riječima, načelo neobaveznosti i dobrovoljnosti nije narušeno sve dok se strankama nameće samo obveza pokretanja postupka mirenja. Stranke uvijek zadržavaju pravo da ne sudjeluju u daljnjem tijeku postupka i ni na koji način

³⁷ Т. Зороска Камиловска, Медијацијата како алтернатива на судењето – нека спорот стане договор, Зборник на трудови на Правниот факултет “Јустинијан Први” - Универзитет “Св. Кирил и Методиј” и Правниот факултет при Московскиот државен универзитет “М.В.Ломоносов”, Актуелните прашања за државата и правото на Република Македонија и Руската Федерација, Скопје, 2007, стр.592- 612.

³⁸ G. De Pallo, L. D’Urso, *Achieving a Balanced Relationship between Mediation and Judicial Proceedings*, The Implementation of the Mediation Directive 29 November 2016, Compilation of in-depth Analyses, 2016, p. 15.

³⁹ D. Quek, *Mandatory Mediation: An Oxymoron? Examining the Feasibility of Implementing a Court-Mandated Mediation Program*, Cardozo J. of Conflict Resolutin, Vol.11, 2010, p. 481.

⁴⁰ D. Quek, *op. cit.*, p. 484.

⁴¹ F. E. A. Sander, H. William Allen, D. Hensler, *Judicial (Mis)use of ADR? A Debate*, 27 University of Toledo Law Review, 1996, p. 886.

ne mogu biti prisiljene sklopiti sporazum. U tom smislu, načelo dobrovoljnosti i neobaveznosti u potpunosti je ispoštovano.⁴²

Prisila u konceptu obveznog mirenja povezana je samo s obvezom sudionika da pokušaju spor riješiti mirnim putem. To znači da strane nisu ograničene u pravu na pristup sudu jer obvezno mirenje ne podrazumijeva isključenje adjudikativne (sudske) zaštite prava, odnosno obvezna medijacija nije nametnuta kao jedini i isključivi način rješavanja spora. U ovom se slučaju pravo na pristup sudu odgađa samo za jedan kasniji trenutak, jer se stranci ne uskraćuje mogućnost pokretanja parničnog postupka ako postupak mirenja završi neuspješno.⁴³

U kontekstu rješenja sadržanih u našem procesnom zakonodavstvu, a u smislu gore navedenog, može se reći da načelo dobrovoljnosti kao jedno od stožernih načela mirenja nije problematizirano. U tom smislu, posebno je važno naglasiti da nametnuta zakonska obveza za pokušaj mirenja u trgovačkim sporovima za novčane tražbine čija vrijednost ne prelazi 1.000.000 denara, a za koje se postupak pokreće tužbom, ne znači i obvezu postizanja sporazuma u postupku mirenja. Postizanje sporazuma u postupku mirenja uvijek je na dobrovoljnoj osnovi. Odstupanje od načela dobrovoljnosti i neobaveznosti postoji samo u odnosu na pokretanje postupka mirenja, dok je njegov daljnji tijek uvijek uvjetovan voljom stranaka.

3.2. Obavezni pokušaj medijacije i pravo na pristup sudu

Jedno od najspornijih pitanja koje se postavlja kada se u postupak mirenja uvodi određeni stupanj prisile kao poticajna mjera za njegovo intenzivnije korištenje je pitanje da li koncept obveznog mirenja povređuje pravo na pristup sudu? Ovo iz razloga jer kada su stranke obvezne pokušati spor riješiti sporazumno kao uvjet za pokretanje parnice, u takvom slučaju strankama se uskraćuje izravan pristup sudu jer im se nameće dodatni korak koji trebaju poduzeti kako bi ostvarili pravo na pristup pravdi. Ova okolnost može utjecati na njihovo pravo na pristup sudu kao temeljno procesno jamstvo utvrđeno čl. 6 st. 1. EKLJP.⁴⁴ Ključno pitanje koje

⁴² U tom smislu i M. Vukomir, *Prijedlog uvođenja obveznog informativnog sastanka o medijaciji u hrvatsko zakonodavstvo*, dostupno na <http://mirenje.hr/wp-content/uploads/2018/06/Mladen-Vukomir-Prijedlog-obveznog-informativnog-sastanka-u-medijaciji-1.pdf>.

⁴³ D. S. Winston, *Participation Standards in Mandatory Mediation Statutes: "You Can Lead a Horse to Water..."*, 11 OHIO ST. J. ON DISP. RESOL. 187, 190–92 (1996), C. C. Hutchinson, *The Case for Mandatory Mediation*, 42 LOY. L. REV. 85, 91 (1996), citirano prema D. Quek, *Mandatory Mediation: An Oxymoron? Examining the Feasibility of Implementing a Court-Mandated Mediation Program*, *Cardozo J. of Conflict Resolutin*, Vol.11, 2010, p. 486.

⁴⁴ Praksa ESLJP dovela je do identifikacije niza garancija koje nisu izričito navedene u čl. 6. st. 1 EKLJP, ali koje su nastale kao rezultat sve intenzivnijeg razvoja takve judikature. Takve garancije smatraju se prirodnim posljedicama pisanih garancija predviđenih u članku 6, odnosno kao garancije koje proizlaze iz suštine, iz duha zaštite. Pravo na pristup sudu je garancija, koje je sada dobro ugrađena u pravosudnu svijest, a koja proizlazi iz ekstenzivnog tumačenja članka 6 EKLJP.

se postavlja u ovom kontekstu je kada poticajne mjere za promicanje medijacije koje sadrže element prisile postaju prepreka za ostvarivanje prava na pristup sudu i dovode do povrijede čl. 6 st. 1 EKLJP.

Nesporno je da gotovo sve europske zemlje kontinuirano uvode mjere za poticanje i promicanje mirenja koje imaju obliigaturnu prirodu. Međutim, u kontekstu poštivanja temeljnih proceduralnih jamstava u normiranju takvih mjera, trebaju se postaviti jasne granice do koje mjere se prisila može uvesti u sustav ADR tehnika, s obzirom na to da su Europski sud za ljudska prava (ESLJP) i Europski sud pravde (ESP) utvrdili određene kriterije koji moraju biti ispunjeni kako bi koncept obveznog mirenja bio kompatibilan s pravom EU i čl. 6 st. 1 EKLJP.

Prava zajamčena čl. 6 st. 1 EKLJP nisu apsolutna i u određenim slučajevima mogu biti predmet ograničenja. Procjenjujući je li ograničenje prava zakonito, ESLJP uzima u obzir značaj prava na pristup pravdi kao demokratski princip.⁴⁵ Prema praksi ESLJP ograničenje se smatra zakonitim ako ima legitimni cilj, ako je proporcionalno⁴⁶ i ako sama suština prava nije ugrožena ili dovedena u pitanje.⁴⁷ Proporcionalnost je suštinski princip u praksi ESLJP, pa se smatra ključnim elementom u utvrđivanju je li ograničenje prava zakonito ili nije. Proporcionalnost znači uspostavljanje razumne ravnoteže između legitimnih ciljeva države (ograničenja) i mjera koje država koristi za postizanje tih ciljeva. Proporcionalnost također podrazumijeva postojanje razumne ravnoteže između pojedinačnih prava i općeg interesa.⁴⁸ Pri postavljanju ograničenja, država bi trebala koristiti sredstva koja su najmanje nametljiva.⁴⁹ U osnovi, kada se postavljaju ograničenja, treba procijeniti jesu li nužna i učinkovita. U kontekstu koncepta obveznog mirenja, odnosno modela pokušaja "prisilnog" mirenja prihvaćenog u našem parničnom sustavu, ovaj pristup podrazumijeva da država može predvidjeti ispunjenje određenih pretpostavki kao uvjet za pokretanje sudskog postupka samo ako se kroz takva ograničenja ostvaruje legitiman cilj, ako su proporcionalna i ako ne ugrožavaju suštinu čl. 6 st. 1 EKLJP.

I pravo EU ne odstupa od tumačenja uspostavljenog od strane ESLJP. Prema ESP, temeljna prava nisu apsolutna i mogu se ograničiti, ali ograničenja moraju biti proporcionalna i ne smiju narušavati suštinu prava.⁵⁰ U odnosu na koncept

⁴⁵ ECtHR, *Kijewska v. Poland*, No. 73002/01, 6 September 2007, para. 46.

⁴⁶ ECtHR, *Ashingdane v. United Kingdom*, No. 8225/78, 28 May 1985.

⁴⁷ ECtHR, *Kijewska v. Poland*, No. 73002/01, 6 September 2007.

⁴⁸ ECtHR, *Van Mechelen and Others v. the Netherlands*, Nos. 21363/93, 21364/93, 21427/93 and 22056/93, 23 April 1997, paras. 59–65.

⁴⁹ ECtHR, *Saint-Paul Luxembourg S.A. v. Luxembourg*, No. 26419/10, 18 April 2013, para. 44.

⁵⁰ *Handbook on European Law Relating to Access to Justice*, European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, 2016, p. 115.

obvezne medijacije, odnosno upotrebe snažnih poticajnih mjera za stimuliranje medijacije, stav je ESP da se one mogu koristiti kako bi ohrabрили strane da češće koriste medijaciju. U predmetu *Alessini v. Telecom Spa*⁵¹, ESP je presudio da nametanje obveze za obvezni pokušaj mirenja prije pokretanja sudskog postupka ne predstavlja povredu čl. 6 st. 1 EKLJP.

Prema Sudu, premda koncept obveznog mirenja predviđen nacionalnim zakonom ograničava pravo na pristup sudu, Sud također naglašava da takva ograničenja imaju svoje granice i da imaju za cilj rješavanje spora brže i jeftinije, odnosno da su normirane u korist strana. U ovom predmetu, ograničenja imaju opravdanu svrhu, a to je opći javni interes. Poznato je da se talijanski sudovi godinama suočavaju s beskrajno dugim sudskim postupcima, što podriva pravosudni sustav u cjelini. Standardiziranjem koncepta obveznog mirenja, koji je jeftiniji i brži od parnice, Italija zapravo štiti prava svojih građana. Načelo proporcionalnosti nije povrijeđeno sve dok mirenje ne uzrokuje nepotrebno odugovlačenje sudskog postupka i dodatne troškove, odnosno uzrokuje neznatno male troškove. Sud također naglašava da se moraju ispuniti sljedeće pretpostavke da bi se koncept obveznog mirenja smatrao kompatibilnim s načelom učinkovite sudske zaštite: postupak mirenja ne bi trebao završiti odlukom koja obavezuje stranke; postupak mirenja ne bi trebao uzrokovati nepotrebno odgađanje mogućnosti pokretanja sudskog postupka; postupak mirenja treba dovesti do prekida zastare; postupak ne bi trebalo da uzrokuje troškove odnosno trebalo bi da uzrokuje beznačajno niske troškove; elektronička sredstva ne bi trebala biti jedino sredstvo za pristup postupku mirenja; te dopustiti privremene mjere u iznimnim situacijama kada hitnost slučaja to zahtijeva.⁵² ESP je zauzeo identičan stav i u predmetu *Menini and another v. Banco Popolare Societa Cooperativa*⁵³, gdje sud ističe da stranke moraju postupati u skladu s nacionalnim pravom čak i u slučaju kada domaća pravila predviđaju obvezni pokušaj rješavanja spora putem

⁵¹ CJEU, Joined cases C-317/08 to C-320/08, *Rosalba Alassini v. Telecom Italia SpA, Filomena Califano v. Wind SpA, Lucia Anna Giorgia Iacono v. Telecom Italia SpA and Multiservice Srl v. Telecom Italia SpA*, Judgement of 18 March 2010. Riječ je o slučaju u kojem talijanski potrošači pokreću postupak za raskid ugovora protiv svoje telekomunikacijske tvrtke koja tvrdi da takav zahtjev nije dopušten jer potrošači prethodno nisu pokušali riješiti spor izvan suda, što je prema nacionalnom zakonu obvezno. S druge strane, tužitelji tvrde da im pokušaj obveznog posredovanja prije pokretanja sudskog postupka neopravdano ograničava pravo na pristup sudu.

⁵² CJEU, Joined cases C-317/08 to C-320/08, *Rosalba Alassini v. Telecom Italia SpA, Filomena Califano v. Wind SpA, Lucia Anna Giorgia Iacono v. Telecom Italia SpA and Multiservice Srl v. Telecom Italia SpA*, Judgement of 18 March 2010.

⁵³ CJEU, C-75/16, *Livio Menini and Maria Antonia Rampanelli v. Banco Popolare Societa Cooperativa*, Judgment of 14 June 2017. Riječ je o slučaju gdje su dva talijanska potrošača pokušala sudskim putem obžaliti platni nalog izdan na zahtjev Banco Popolare Societa Cooperativa, uzimajući u obzir da je prema talijanskom zakonu pravo na žalbu protiv platnog naloga dopušteno samo ako su stranke prethodno pokrenule postupak mirenja.

medijacije prije početka sudskog postupka. Važno je zadržati pravo pristupa pravosudnom sustavu.⁵⁴

Uzimajući u obzir stajališta ESLJP i ESP, može se zaključiti da koncept obveznog pokušaja mirenja sam po sebi ne predstavlja kršenje prava na pristup sudu, unatoč činjenici da isti predstavlja dodatnu prepreku stranaka da ostvare svoje pravo na izravni pristup pravdi uvjetujući dopuštenost sudske zaštite na temelju toga jesu li stranke pokušale sporazumno riješiti spor. Pravo na pristup sudu zajamčeno čl. 6 st. 1 EKLJP neće biti povrijeđeno sve dok ta prethodna faza pokušaja mirnog rješavanja spora ne uzrokuje nepotrebno odgađanje mogućnosti pokretanja sudskog postupka i ukoliko to stranci uzrokuje beznačajne troškove. Bitno je da primijenjena sredstva ne ograničavaju pravo pristupa sudu na način koji bi ugrozio samu bit tog prava. Stoga će se postavljena ograničenja tretirati kao povrede čl. 6 st. 1. EKLJP samo ako se njima neostvaruje legitiman cilj i ukoliko ne postoji odgovarajući odnos proporcionalnosti između korištenih sredstava i cilja koji se želi postići.

3.3. Praktična primjena zakonskog rješenja o obaveznom pokušaju medijacije - što pokazuju brojevi?

Ukupan broj postupaka mirenja od 2007 do 2016 godine bio je izuzetno nizak, a broj uspješno završenih medijacija neznatan.⁵⁵, a već od 2017 godine bilježi se značajan porast. U Registru za evidenciju postupaka mirenja Ministarstva pravosuđa, zaključno sa krajem 2019 godine, ovlašteni medijatori prikazali su upis 1570 predmeta. Prema podacima dobivenim od Ministarstva pravosuđa, u 2016 godini registrirano je ukupno 64 medijacija, sve u području trgovačkih sporova. U 2017 godini licencirani medijatori prijavili su 982 medijacije, od čega 92 u trgovačkim sporovima, od kojih je 19 završilo sporazumom. U 2018 godini medijatori su prijavili 293 postupka, od čega 214 u trgovačkim sporovima, od kojih je 68 predmeta koji su okončani sporazumom. Trend se nastavlja i u 2019 godini, gdje su medijatori prijavili 231 postupak medijacije, od čega 197 u trgovačkim sporovima, a 48 od njih završilo je sporazumom.

Iz navedenih podataka proizlazi da je oko 36% ukupnog broja medijacija u domeni trgovačkih sporova, a postotak uspješno okončanih postupaka medijacije u ovoj vrsti sporova iznosi 28,3%. Međutim, iz tih podataka nije moguće dati objektivnu ocjenu u pogledu praktične provedbe novog zakonskog rješenja i je li to rješenje uopće postiglo svrhu zbog koje je normirano iz sljedećih razloga.

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ Primjera radi, u razdoblju od 2007 do 2011 godine, broj pokrenutih postupaka mirenja iznosio je 124, od čega 49 u trgovačkim sporovima.

Naime, nemamo relevantne podatke o vrijednosti predmeta spora u trgovačkim sporovima koji su riješeni posredovanjem. Također, nema podataka o tome koliki postotak od ukupnog broja postupka mirenja u trgovačkim sporovima čine oni koje podvodimo pod konceptom obveznog pokušaja medijacije koji se javlja kao procesna pretpostavka o kojoj ovisi dopuštenost parničnog postupka. S druge strane, ako uzmemo u obzir broj trgovačkih predmeta koji se godišnje registriraju u sudovima, proizlazi da je broj postupaka mirenja vrlo malen. Primjerice, u 2017 godini broj zavedenih trgovačkih sporova samo pred Osnovnim građanskim sudom u Skoplju iznosio je 455, a u 2018 i 2019 godini taj je broj iznosio 382, ali bez podataka koliko od tih sporova je sa vrijednosti do 1.000.000 denara. Također nema podataka o broju medijacija započetih po ukazivanju suca u već pokrenutoj parnici.

4. ZAKLJUČAK

Medijacija kao ADR tehnika treba se smatrati važnim segmentom sustava rješavanja sporova i komplementarnom tradicionalnom sudskom načinu rješavanja sporova koja ne ugrožava, već promiče funkcioniranje pravosudnog sustava u cjelini. Povećana zastupljenost medijacije u društvu značit će rasterećenje sudova, što će utjecati na efikasniju upotrebu pravosudnih resursa. Očito je da, barem do sada, naše društvo nije pokazalo sklonost prema “neformalnom” načinu rješavanja sporova, posebno prema medijaciji, s obzirom na tradiciju parničenja koja je još uvijek dominantna. Potrebni su ozbiljni naponi u odnosu na podizanje opće svijesti o važnosti i koristima medijacije u društvu. S tim u vezi, cilj je stvoriti društvenu svijest da ADR tehnike budu primarni izbor u rješavanju sporova, a sudski put zaštite da se koristi samo *in ultima linea*.

Kako bi potaknuo veću zastupljenost medijacije kao metode mirnog rješavanja sporova, naš je zakonodavac odlučio uvesti određeni stupanj obligatornosti (prinude) u postupku medijacije standardiziranjem modela obveznog pokušaja medijacije u sustavu parničnog postupka za određene sporove prije pokretanje sudskog postupka, a potaknut usporednim iskustvima da takav koncept daje ohrabrujuće rezultate u odnosu na promicanje i korištenje medijacije. Međutim, praktična implementacija zakonskog rješenja o obveznom pokušaju mirenja u trgovačkim sporovima, barem za sada, nije pokazala zadovoljavajuće rezultate. Stoga se čini važnije nastaviti razvijati kulturu posredovanja kako bi zasegnuti subjekti i praktičari bili upoznati koristima medijacije i, prema tome, primjenjivali je kao ADR tehniku u svim slučajima gdje se to čini prikladno. Država bi također trebala razmotriti uvođenje drugih mjera za poticanje medijacije kroz sustav poticaja i sankcija kako bi se subjekti potakli na rješavanje sporova putem medijacije.

LITERATURA

1. 'Rebooting' the Mediation Directive: Assessing the Limited Impact of its Implementation and Proposing Measures to Increase the Number of Mediations in the EU, Study, European Parliament, 2014;
2. D. Quek, Mandatory Mediation: An Oxymoron? Examining the Feasibility of Implementing a Court-Mandated Mediation Program, *Cardozo J. of Conflict Resolutin*, Vol.11, 2010, p. 479-509;
3. D. Spencer, M. Brogan, *Mediation Law and Practice*, Cambridge University Press, 2006;
4. Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on Certain Aspects of Mediation in Civil and Commercial Matters.
5. F. E. A. Sander, H. William Allen, D. Hensler, Judicial (Mis)use of ADR? A Debate, *27 University of Toledo Law Review*, 885 (1996);
6. F. Stefflek, *Mediation in the European Union: An Introduction*, June 2012;
7. G. De Pallo, A Ten-Year-Long "EU Mediation Paradox" When an EU Directive Needs to Be More ...Directive, Briefing requested by the JURI committee, European Parliament, 2018;
8. G. De Pallo, L. D'Urso, Achieving a Balanced Relationship between Mediation and Judicial Proceedings, *The Implementation of the Mediation Directive 29 November 2016, Compilation of in-depth Analyses*, 2016;
9. *Handbook on European Law Relating to Access to Justice*, European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, 2016;
10. J.J. Alfini, S.B. Press, J.R. Sternlight, J.B. Stulberg, *Mediation Theory and Practice*, LexisNexis, 2006;
11. K. Radoja, Obvezno mirenje – Osvrt na rješenja iz komparativnog i hrvatskog prava, *Pravni vjesnik*, god. 31, br. 2, 2015, str. 111-130;
12. M. Ahmed, Implied Compulsory Mediation, *Civil Justice Quarterly*, 2012, 31(2), p. 151-175;
13. M. Vukomir, Prijedlog uvođenja obveznog informativnog sastanka o medijaciji u hrvatsko zakonodavstvo, dostupno na <http://mirenje.hr/wp-content/uploads/2018/06/Mladen-Vukmir-Prijedlog-obveznog-informativnog-sastanka-u-medijaciji-1.pdf>;
14. N. Alexander, *Global Trends in Mediation: Riding the Third Wave in Global Trends in Mediation*, Kluwer Law International, 2006;
15. Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee on the application of Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, Brussels, 26.8.2016, COM (2016) 542 final;
16. *Zakon o parničnom postupku Republike S. Makedonije* („Службен весник на Република Македонија“ br. 79/2005, 110/2008, 83/2009, 116/2010 i 124/2015);

17. Т. Зороска Камиловска, Медијацијата како алтернатива на судењето – нека спорот стане договор, Зборник на трудови на Правниот факултет “Јустинијан Први” - Универзитет “Св. Кирил и Методиј” и Правниот факултет при Московскиот државен универзитет “М.В.Ломоносов”, Актуелните прашања за државата и правото на Република Македонија и Руската Федерација, Скопје, 2007, стр.592- 612;
18. Закон о медијацији Republike S. Makedonije iz 2006 („Службен весник на Република Македонија“ br. 60/2006, 22/2007 i 114/09);
19. Закон о медијацији Republike S. Makedonije iz 2013 („Службен весник на Република Македонија“ br. 188/13, 148/15, 192/15 i 55/16);
20. Т. Зороска Камиловска, Арбитражно право, Скопје 2015;

MANDATORY INITIAL MEDIATION SESSION IN MACEDONIAN LITIGATION PROCEDURE

The promotion of mediation in the Republic of North Macedonia is going slow and with modest results. Since the adoption of the first Law on Mediation in 2006 until today, various regulatory measures have been undertaken for its stimulation. The mediation model has undergone multiple changes and transformations as a result of the fact that practical experience has consistently indicated that the results of its application are minor.

Regarding the promotion of mediation within litigation procedure, the Novelty of the Law on Litigation Procedure from 2010 created normative postulations for affirming the principle of out of court settlement of disputes by institutionalizing the mediation procedure during litigation. Five years later, the Novelty of the Law on Litigation Procedure from 2015 introduced the mandatory initial mediation session in commercial disputes to a certain value as a promising solution in the context of further promotion of mediation. The reasons for this legislative solution were quite poorly explained. The absence of specific indicators for the need of introduction of a mandatory initial mediation session in commercial disputes mobilized resistance among many business entities but also among the members of the legal profession. The few comparative experiences from the EU countries, especially the turbulence in maintaining this model in some of them, as well as the initial organizational problems with its implementation in our country, have raised doubts about the perspective of this solution.

Number of issues have emerged as problematic: the very concept of compulsory mediation; lack of a sufficient number of qualified mediators to deal with the increasing inflow of cases; introduction of mandatory initial mediation session only in certain type of disputes and up to a certain value; increased costs for the parties if the initial mediation session fails; the violation of the right to access to justice, etc.

Key words: *mediation, litigation procedure, mandatory initial mediation session*

